

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Меглена Иванова Златкова, катедра „Етнология“

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'

в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата докторска програма Етнология

Автор: Анелия Иванова Манова

Тема: „Ню ейдж в България: житейски проекти и практики за самоусъвършенстване“

Научен ръководител: доц. д-р Николай Иванов Вуков

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Анелия Манова е редовен докторант към катедра „Етнология“ на ПУ „Паисий Хилендарски“. Текстът и приложените документи отговарят напълно на Закона за развитие на академичния състав, както и правилниците за прилагането му. Имам възможността да познавам Анелия Манова от десет години като една търсеца и смела изследователка, авторефлексивна и критична към работата си. В хода на обучението и предварителното обсъждане на дисертационния труд съм отправяла своите критични бележки и препоръки, с повечето от които докторантката се е съобразила в окончателния вариант на дисертацията си.

2. Актуалност на тематиката

Представеният за публична защита текст на тема „Ню ейдж в България: житейски проекти и практики за самоусъвършенстване“ безспорно има приносен характер. Анелия Манова изследва аспекти от съвременната култура, чието поле тепърва се конструира в българската, а и донякъде в международната етнологика и антроположка научни дискусии. Изборът да се изследва сложната проблематика на Ню ейдж културата чрез практиките на самоусъвършенстване и жизнени проекти е навременен и актуален, защото Анелия има възможност да изследва, документира и интерпретира глобални измерения на съвременната култура в техния българския контекст. С този този избор докторантката си поставя и не лесна изследователска задача да очертае аспектите на Ню ейдж в България чрез конкретни случаи, като проблематизира концептите за общности, индивиди, индивидуални и групови стратегии и жизнени проекти. За да изпълни тази задача, докторантката самостоятелно провежда многогодишно теренно изследване и концептуализира своите наблюдения в дисертационния труд. Доколкото съм запозната, това е едно от първите цялостни монографични изследвания по темата в България

3. Познаване на проблема

Бих разделила становището си за познаването на научния проблем от Анелия Манова на два аспекта – познаване на научната литература и познаване на терена. Още в началото ще изкажа мнението си, че те сполучливо и балансирано са съчетани като краен резултат в изграждането на дисертационния труд. Първият е теоретичната подготовка, осмислянето на разнородна научна литература, която е интердисциплинарна, а другият е познаването на тенденции и аспекти на Ню ейдж в България, които тя целенасочено наблюдава и изследва от

десет години. Изследването на терен, когато той е „топъл“ е сериозно предизвикателство пред изследователя, потопен в него. То предполага осмисляне и разбиране на хетерогенни, не много ясно изявени, флуидни и модифициращи се от индивидуалните избори на хората културни смисли и съдържание. В една такава постмодерна ситуация класическото холистично етноложко изследване не може да бъде осъществено и трябва да се изработи и приложи адекватна методология, която да позволи навлизане в ситуацията, но и запазване на дистанция. Анелия Манова умело вплита, дискутира и контекстуализира разнообразната литература, очертаваща полето на изследването в своя анализ, което ѝ помага в осмислянето, концептуализирането и структурирането на научната проблематика. Теоретичната рамка и контекста на дисертацията са ясни и добре аргументирани.

4. Методика на изследването

Методологията следва поставените цел и научни задачи. Избраните методи са адекватни на проведеното теренно и библиографско изследване. Бих открила като особено подходящи на спецификата на „терена Випасана“ проведеното пряко наблюдение на практики на медитация, пост-теренен дневник, съчетани със свободни разговори и интервюта, но също и анализ на блогове и влогове, които позволяват да се очертае полето на житейските проекти, обективирани в астрологични практики, разпространяващи се основно в интернет среда. Анализът на научната литература позволява коректно да се очертае развитието на Ню ейдж като идеология и културни практики, характерни по-скоро за западните общества и да се предложи теоретична рамка за осмисляне на тези феномени в български контекст. Специфичен е и подходът на Анелия Манова към „терен Астрология“ и методите на наблюдение и наблюдение с участие, които позволяват да се изведе и критически осмисли цялостна картина на "лего-идентичностите“, които се концептуализират от бриколажно съставяне на зодиакална нормативност.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Както вече споменах в началото, дисертационният труд на Анелия Манова е приносен не само за българската етнология и антропология, но е полезно изследване и международния контекст от проучвания на културните феномени на постмодерността.

Накратко ще се спра на приносните моменти, следвайки структурата на дисертацията.

Очертаването на теоретичната рамка и извеждането на основните концепти на Ню ейдж културата, до колкото ми е известно, се прави за първи път у нас в монографично изследване. Анелия Манова не само поставя проблематиката, но и предлага свой подход към темата, а именно – чрез житейски проекти и практики на самоусъвършенстване. По този начин показва етноложката перспектива към хетерогенното поле от текстове по философия, теософия, литература, нови религиозни форми, психология и др. В Първа глава „Световни перспективи и български контексти“, Анелия Манова свързва световния контекст на Ню ейдж не само като нови форми на религиозност, но и като идеологически засрещания и преосмисляния на различни културни пластове с българския контекст. Поради специфичната ситуация на пост-модерност и пост-социализъм очертаването на полето и локалното му контекстуализиране е много важно за разбиране на терена.

Макар че докторантката споменава предимно последните четири години като период на провеждане на теренно изследване, аз бих допълнила, че Анелия през цялото си бакалавърско и магистърско следване навлиза в терени, свързани с аспекти на Ню ейдж културата, което неминуемо е довело до осмисляне и изграждане на етос на изследователя, който се „впуска“ в телесно съпреживяване на изследваните феномени, но успешно се завръща, осмисля и описва наблюдаваното.

Във втора глава „„Освободени“ личности – усъвършенстване на Тяло и дух. („Нека всички бъдат щастливи“““ Анелия Манова анализира Випасана – практика на медитация, която е организирана форма на индивидуално и групово преживяване, в което докторантката е взела участие. Като приносен в тази глава бих открила изборът на изследователска стратегия не само детайлното описание, воденето на пост-дневник, автоетнография – методи, които са адекватни на терена, свързан с мълчание, липса на комуникация, липса на средства за записване и документиране на преживявания, разговори, но и осмислянето на тези практики в контекста на постмодерната култура. Самото плътно описание структурира, а впоследствие анализът проблематизира форми на общност, отношение към тялото, нормализиране на телесни и духовни практики чрез провеждане на курсове, ритуализиране на всекидневието и нормативизиране на житейските проекти. Именно този подход позволява да се изведат аспектите на калейдоскопичните идентичности и бриколажното случване културата на постмодерния човек – именно като индивидуални практики, но в обща идеология.

Същият теоретичен дебат, но с различен подход Анелия Манова представя в третата глава на дисертационния си труд: „Житейски проекти: „лего“ личности – играта на преформулиране на проект и идентичност („ти не си зодията си“““. Очертаният от нея терен „Астрология“ предполага друг тип изследователска стратегия и методология, която е подходящо избрана и приложена. Етноложкото и антроположкото изследване не би могло да отговори на въпроса какво е влиянието на обективации на житейски проекти и поведенчески модели, каквито са астрологичните анализи на Ванеса, публикувани в нейния Ютюб канал, но може да се направи анализ на бриколажните или сполучливо наречени от Анелия „лего идентичностите“, които са синтезна проява на постмодерното случване на отговори на описаното от теоретиците „безпокойство“ на модерността и постмодерността. Безпокойство, което предполага търсене на индивидуални отговори на колективни въпроси.

Взимайки повод от един от изводите на дисертационния труд, а именно, че „...Ню ейдж културата носи, и чрез тях се осъществява разбирането за нейното предназначение в социокултурния климат на ХХІ век, а именно да послужи като едно убежище, в което всеки може да упражнява сложно и дълго извоюваната свобода на постмодерността, като заедно с това има нужния „резервоар“ от похвати, които да помагат тази свобода все пак да бъде направлявана конструктивно и да помага при съставяне на визия за човека“, бих попитала: Как се съчетава/балансира „делегираната в ръцете на индивида власт“ да състави и следва личните си житейски проекти, свързани с практики на усъвършенстване и властта на авторитетите, на упълномощените да съветват или да насочват бриколажното съчетаване на тези жизнени проекти?

Заключението на дисертацията концептуализира направените обобщения в главите и са формулирани основните изводи, отговарящи на задачите.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Тъй като имам възможност да проследя работата на Анелия от студентските ѝ години, искам да подчертая, че това е нейна самостоятелна разработка, с аналитичен и авторефлексивен характер.

Представените три публикации отразяват аспекти от текста. В периода на докторантурата си Анелия Манова участва в множество научни форуми и дискусии, в които е имала възможност да представи идеите си и да дискутира изводите си.

7. Автореферат

Авторефератът коректно отразява логиката и съдържанието на дисертацията, а приносите са ясно и точно открити, приложен е и списък с публикации по темата.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Накрая ще повторя, че дисертационният труд на Анелия Манова „Ню ейдж в България: житейски проекти и практики за самоусъвършенстване“, разработва актуален и значим проблем, има приносен характер в изследванията на измеренията на Ню ейдж културата и е част от научния български и международен дебат. Горещо препоръчвам текстът да бъде публикуван като монография и да достигне до по-широк кръг читатели.

Заключение: Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички на изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на Философско-историческия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантката Анелия Манова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност Етнология като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено в дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’ на Анелия Иванова Манова в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата докторска програма Етнология.

05. 01.2020 г.

Изготвил становището:

Гр. Пловдив

(доц. д-р Меглена Златкова)